

28 november 2025

Reactie van de WSK op [‘Tijdelijk besluit peuter-kleutergroepen’](#)

‘Tijdelijk besluit’ schrijft over ‘ontwikkeling’ (bijlage I). Stellig doelt het daarmee niet op de psychologische ontwikkeling van het kind (bijlage II) maar op hoger wordende testcores (bijlage III).

Ontkenning psychologische ontwikkeling; varen op testcores

Het onderwijsbeleid zit al tientallen jaren op het dubbele spoor van ontkennen van de psychologische ontwikkeling en varen op testcores. Dat heeft tot gevolg gehad: alsmaar vervroegen van het onderwijsaanbod en alsmaar verschoolsen, eerst bij kleuters, nu kennelijk ook bij peuters.

Dit beleid heeft met de beste bedoelingen – en dus onbedoeld maar daarom niet minder feitelijk – de onderwijscrisis doen ontstaan en is die nu aan het verdiepen. Het beleid zit dus op een dwaalspoor.

Die lijn wordt hoogstwaarschijnlijk met die peuter-kleutergroepen doorgetrokken, tenzij daar de psychologische ontwikkeling van peuters en kleuters uitdrukkelijk in mag worden begeleid.

Recht doen aan psychologische ontwikkeling; geen testcores

Het Ministerie breekt het [OVO-project \(Ontwikkelingvolgend en Voorwaardenscheppend Onderwijs\)](#) met ons in juni 2024 af omdat het onduidelijk zou zijn of de Tweede Kamer er wel achter zou staan. Het zette ondertussen het onderzoek naar de peuter-kleutergroepen al enkele jaren door, ook toen nog helemaal niet duidelijk was wat de Tweede Kamer daarvan vond.

Het onderzoek naar die peuter-kleutergroepen gaat de onderwijscrisis niet oplossen tenzij het eerst en vooral naar de psychologische ontwikkeling van peuters en kleuters kijkt. Het OVO-project daarentegen zal een begin maken met de oplossing van de crisis.

Verzoek aan de minister van OCW en de Tweede Kamer

Ministerie en Tweede Kamer, los de onderwijscrisis op en verdiep die niet door te blijven vervroegen en verschoolsen! Zet in op OVO en stuur het onderzoek naar de peuter-kleutergroepen – geheel in de geest van de Brancheorganisatie Kinderopvang (BK) – in de richting van de psychologische ontwikkeling van het kind en het begeleiden daarvan, met grote nadruk op vrij spel.

Beeldend: les uw dorst met zuiver water en wees niet als die dorstige die dat met zeewater probeert en daardoor alleen maar meer dorst krijgt.

Deze man heeft dorst maar zal door het drinken van zeewater alleen maar meer dorst krijgen.

Bijlage I 'Ontwikkeling' in het tijdelijke besluit

In het besluit wordt vele malen over 'ontwikkeling', 'ontwikkelingsniveau', 'ontwikkelingsbehoeften' en 'afstemming' daarop gesproken. Deze voorbeelden mogen volstaan – onze cursiveringen:

'Dit experiment beoogt inzicht te verkrijgen in de gevolgen van peuter-kleutergroepen, in het bijzonder voor het welbevinden, de betrokkenheid en de *ontwikkeling* van kinderen, en in de randvoorwaarden die bepalend zijn voor de kwaliteit en toegankelijkheid van onderwijs en kinderopvang ten aanzien van deze groepen' (p.2) en 'Onze Minister onderzoekt de doeltreffendheid en de gevolgen van het experiment in de praktijk, in het bijzonder voor het welbevinden, de betrokkenheid en de *ontwikkeling* van kinderen, en in de randvoorwaarden die bepalend zijn voor de kwaliteit en toegankelijkheid van onderwijs en kinderopvang ten aanzien van deze groepen' (p.6).

'Het idee achter veel initiatieven is dat een peuter-kleutergroep de *ontwikkeling* en het welbevinden van kinderen ten goede komt, op zowel sociaal-emotioneel als cognitief vlak. Jongere kinderen leren op een meer holistische manier waarbij een integratie plaatsvindt van verschillende ontwikkelingsdomeinen. De nadruk op speelse activiteiten, sociale interactie en het *ontwikkelen* van een basis in taal en executieve functies. Hiermee worden de bouwstenen gelegd die nodig zijn om de overgang naar het formele leren te kunnen maken. De meeste kinderen stappen zonder al te grote problemen over naar het basisonderwijs. Maar er is ook een groep kinderen voor wie de overstap naar de basisschool niet soepel verloopt. Dan gaat het bijvoorbeeld om kinderen die geen voorschoolse voorziening hebben bezocht, of kinderen met een risico op onderwijsachterstand. Het kan ook gaan om kinderen met een extra ondersteuningsbehoeften of juist kinderen die een ontwikkelingsvoorsprong hebben' (p.11).

'Deze interprofessionele samenwerking zou ervoor kunnen zorgen dat er goed kan worden nagegaan op welk *ontwikkelingsniveau* een kind zich bevindt en/ of biedt kansen om vroegtijdig extra ondersteuningsbehoeften bij kinderen te signaleren' (p.12).

'In peuter-kleutergroepen van vorm 1 kunnen kinderen worden geplaatst in de leeftijd van 3 tot 5 jaar (of, in het kader van voorschoolse educatie: 2,5 tot 5 jaar). Gezien het beperkte leeftijdsverschil (van maximaal 2 jaar) liggen deze kinderen qua *ontwikkelingsbehoeften* relatief dicht bij elkaar. Dit bevordert het samen spelen en leren en maakt gerichte *afstemming op het ontwikkelingsniveau* van deze kinderen goed mogelijk. Vanaf (uiterlijk) vijfjarige leeftijd zullen kleuters de peuter-kleutergroep verlaten en naar een reguliere kleutergroep overstappen' (p.25).

Bijlage II De psychologische ontwikkeling

Met het experiment van 'Tijdelijk besluit' beoogt men onder meer inzicht te verkrijgen in de ontwikkeling van kinderen (zie onder meer p.2 en p.6). De psychologische ontwikkeling is echter al bekend. Het onderwijsbeleid ontkent of negeert die ontwikkeling ten onrechte al vele decennia en het tijdelijk besluit verwijst er ten onrechte helemaal niet naar.

Het lijkt ons daarom dienstig om de psychologische ontwikkeling van kinderen tussen tweeëneenhalf en zeseneenhalf jaar (genoteerd als 2;6 en 6;6) kort te schetsen.

In die periode is er in empirisch opzicht sprake van vier psychologische ontwikkelingsfasen:

- de fase van de oudste dreumes (gemiddeld 2;6-3;0), kortweg fase A.
- de fase van de jonge peuter (gemiddeld 3;0-3;9), kortweg fase B.
- de fase van de oudere peuter (gemiddeld 3;9-4;6), kortweg fase C.
- de kleuterfase (gemiddeld 4;6-6;6), kortweg fase D.

Leeftijdsgrenzen zijn ruwe gemiddelden omdat het immers om de *volgorde* van de fasen gaat, zoals in empirisch onderzoek telkens weer wordt bevestigd: precies zoals de tomaten aan één tros niet allemaal tegelijk rijp worden, zo hebben ook kinderen elk hun eigen psychologische ontwikkelingstempo.

Tomaten aan één tros worden niet op dezelfde dag rijp.

In en rond de peuterfase en de kleuterfase

We schetsen de fasen A-D voor twee onderwerpen: het schrijven van de eigen naam (kader I) en het natekenen van twee halfgepulde flesjes (kader II).

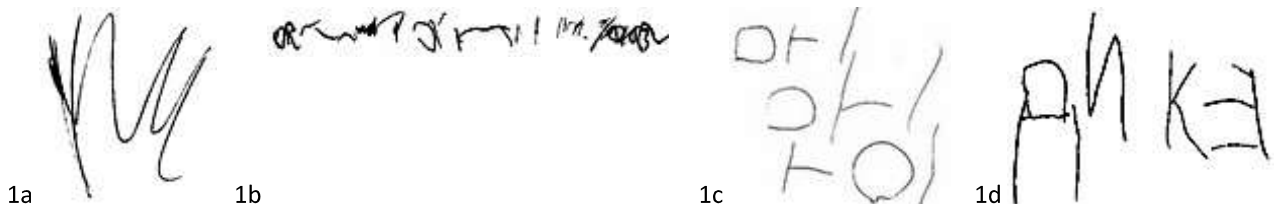
I De ontwikkeling van het schrijven

De fase van de oudste dreumes (fase A): *korte krabbels*. Als het kind gevraagd wordt zijn naam te schrijven, zet het een korte krabbel; zie afbeelding 1a. Voordien kraste het willekeurig over een vel papier.

De fase van de jonge peuter (fase B): *krabbelreeks*. Als het kind gevraagd wordt zijn naam te schrijven, maakt het een reeks krabbels; daarin keert geen figuur terug. Zie afbeelding 1b.

De fase van de oudere peuter (fase C): *terugkerende eigen figuren*. Als het kind gevraagd wordt zijn naam te schrijven, laat het eigen figuren terugkeren, die echter niet met vaste klanken overeenkomen. Zie afbeelding 1c.

De kleuterfase (fase D): *spiegelbeeldig schrijven*. Als het kind gevraagd wordt zijn naam te schrijven, zet het de letters van zijn omgeving; daar komen vaste klanken mee overeen, maar er komen spiegelingen in voor. Zie afbeelding 1d. Deze spiegelingen verdwijnen in de fase van het jonge schoolkind (gemiddeld 6;6-8;6).

Afbeelding 1. Het kind wordt gevraagd zijn naam te schrijven.

Afbeelding 1a. Korte krabbel (fase A van de oudste dreumes).

Afbeelding 1b. Krabbelreeks (fase B van de jonge peuter).

Afbeelding 1c. Terugkerende eigen figuren (fase C van de oudere peuter); er zou 'Anke', 'Mireille' en 'Sonja' staan.

Afbeelding 1d. Spiegelbeeldig schrijven (kleuterfase D): letters staan voor klanken en kunnen gespiegeld zijn.

II De ontwikkeling van het begrip 'horizontaal'

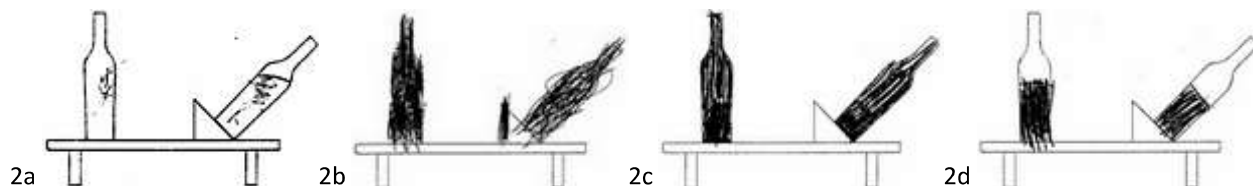
Vóór het kind staan een halfgevuuld rechtstaand flesje en een halfgevuuld schuinstaand flesje. Het kind wordt gevraagd na te tekenen wat het ziet.

De fase van de oudste dreumes (fase A): *krabbelen van een kluwen*. Het kind krabbelt de inhoud van twee halfgevuilde flesjes als kluwen na. Zie afbeelding 2a.

De fase van de jonge peuter (fase B): *slordig opvullen*. Het kind vult voor de inhoud van twee halfgevuilde flesjes flesjes helemaal slordig op. Zie afbeelding 2b.

De fase van de oudere peuter (fase C): *netjes opvullen*. Het kind vult voor de inhoud van twee halfgevuilde flesjes flesjes helemaal netjes op. Dat netje komt doordat het het vel zo verschuift of zelf zo gaat verzitten dat het langs lijntjes kan blijven strepen. Zie afbeelding 2c.

De kleuterfase (fase D): *loodrecht intekenen*. Het kind geeft halfgevuilde flesjes een oppervlak, maar tekent het oppervlak van het schuine flesje niet horizontaal maar loodrecht op de flessenwanden. Zie afbeelding 2d. Het jonge schoolkind (gemiddeld 6;6-8;6) tekent het oppervlak in het schuine flesje horizontaal.

Afbeelding 2. Het kind wordt gevraagd de inhoud van twee halfgevuilde flesjes in vóórgetekende flesjes te tekenen.

Afbeelding 2a. Krabbelen van een kluwen (fase A van de oudste dreumes).

Afbeelding 2b. Slordig opvullen (fase B van de jonge peuter).

Afbeelding 2c. Netjes opvullen (fase C van de oudere peuter).

Afbeelding 2d. Loodrecht intekenen (kleuterfase D).

Hier volgen bij elk van de vier fasen nog twee voorbeelden die bij die fase horen

De fase van de oudste dreumes (fase A)

Sorteren Als er vóór het kind vijf rode en vijf gele voorwerpen door elkaar liggen, legt het kind de vijf rode bij elkaar en de vijf gele bij elkaar. Daarvóór legt het ze lukraak bij elkaar en kan elke combinatie ontstaan.

Samengestelde zinnen Voordien zei het kind grammaticaal juiste enkelvoudige zinnen als 'mama zegt "nee"' en 'je moet komen', maar nu zegt het grammaticaal juiste samengestelde zinnen als 'mama zegt dat je moet komen'.

De fase B van de jonge peuter (fase B)

Meerkleurig nakleuren Het kind ziet de afbeelding van een grijze ezel. Als het gevraagd wordt die na te kleuren, kleurt het de ezel met allerlei kleuren, bijvoorbeeld 'omdat ik dat een beetje mooi vind'.

Etiketlezen Het kind herkent zijn naam aan een opvallende letter (Yvonne herkent haar naam aan de 'Y', waar ze een molentje in ziet) of aan het plakkerijtje ernaast (bij Theo een raket).

De fase van de oudere peuter (fase C)

Kopiërend nakleuren Het kind ziet de afbeelding van een grijze ezel. Als het gevraagd wordt die na te kleuren, kleurt het de ezel helemaal grijs.

Fantasielezen Het kind tikt 'daijdanboorknavnrxcopelaldb' en zegt dat er staat: 'Opa en oma, ik kom logeren'.

De fase van de kleuter (fase D)

Vertekend zelfportret Als het kind wordt gevraagd zichzelf te tekenen, tekent het een poppetje met bijna alles erop en eraan, maar op een vertekende manier. Zie afbeelding 3.

Hakkend lezen Anke schrijft ANKE en MAMA en leest KAM als 'K, a, m', zonder het woord 'kam' te vormen.

Afbeelding 4. Vertekende zelfportretten van kleuters ('fase D').

Bijlage III 'Ontwikkeling' als hoger wordende testcores

Afgaande op onderzoek dat het Ministerie van OCW eerder heeft gesubsidieerd en waarvan het de adviezen heeft opgevolgd, kunnen we veilig aannemen dat het het begrip 'ontwikkeling' niet in de zin van psychologische ontwikkeling opvat (bijlage II), maar als hoger wordende scores op psychometrische tests. Zie onderstaand kader.

